

Eiker Digitale Bibliotek

§ 28. Om Egnens Oldsager, mærkelige Stæder, Personer og Hændelser.

Den saa kaldte Capitel-Bakke fortiener blant Stædets Oldsager det første Sted, siden den har havt en geistlig Bygning i Pavedømmets Tid. Min Svi-gerfader, Sal. Hr. Grave, i sit lidet Skrift om Eger, udgiver, som vist, at 1 af de 14 Capeller, som Pave Clemens A.1311 tillod Kong Hagen at bygge i Norge, især det, som i Pavens Brev kaldes Capella St.Laurentii ad Aikarnsund, jhust har staaet paa dette Sted. Det samme bestyrkes ogsaa deraf, at nogle kalde det ikke Capitel- men Capel-Bakke, skjønt det første Navn er meest almindeligt, hvortil kommer, at Hougsund, som stedet ligger hos, i forrige Tider ikke urimelig kunde være kaldet Aikarnsund, siden dette Sund ligger ved Eker-Elven. Imidlertid bliver det dog langt rimeligere her at forstaae Egersund i Dalene, som og anmærkes i Danske Magazins 11te Hæfte, hvor Pavens Brev anføres, skjønt dette ikke hindrer, at jo her ligesaavel som der, kan have staaet en saadan geistlig Bygning, som Navnet lyder, allerhelst siden et vist Sted paa den Side af Sundet, hvor Capitel-Bakken er, endnu bær Navn af Helgahuus *).

*) *Den beste Oplysning i Sagen har jeg siden indhentet ved Samtale med Hr. Justits-Raad Stockfleth, som beretter, at paa et Sted ved Miøsen i Faaberg Præstegield, som man kaldte Helgahuus, og hvor et rigt Fiskerie af Lake-Sild gaaer til, fandtes i hans Tid i en gammel Stolpebod en Bielke med denne Paaskrift: Anno Domini - - - hæc Capella Consecrata fuit per Manus Gunnari Episc. Hameron in laudem beatæ virginis. Man vidste og af en gammel Tradition, at i samme Capel blev holdt Messe paa den*

For Resten er Stedet nu kun en ved den alfare Vei beliggende og med Træer bevoxen Sand-Høi, som slet intet Tegn viser til den Bygning, der har staaet, og da Grunden synes for løs til at bygge af Steen, maae enten Bygningen have været af Træe, eller og maae Grunden siden den Tid af Elven være overskyllt, hvilket sidste vel bliver det visseste, og af det efterfølgende vil giøres troeværdigt. Paa Gaarden Berg 1/4 Miil ovenfor og ligeledes ved den alfare Vei, har og staaet en gammel Bygning, hvoraf endnu sees Grundvolden, som bestaaer af meget store Stene med Kalk imellem, der er ligesaa haard som Stenen. Dette viser, at det har været en gammel trofast Bygning, og som berettes skal dette være Levninger af den gamle Sogne-Kirke, som først skal have staaet paa Gaarden Kirkaas, som deraf bær Navn, og var da kun en Annex-Kirke af et andet Præste Kald, blev siden forflyttet til Berg, og da samme faldt for liden, skal nu værende Hougs Hoved Kirke være bygt. Man lægger endnu til, at medens Kirken stod paa Aas og Berg, skal Præstegaarden med det Sted, hvor Kirken nu staaer og hele Egnen deromkring, være oversvømmet af Elven, som i sig selv er gandske troeligt, og af det, som nu strax skal meldes, vil blive stadfæstet.

Tid af Aaret Lake-Sildfiskeriet gik til. Heraf kan sluttes, at paa Eger har været et ligesaadant Capel oprettet for Laxe Fiskeriets Skyld, og efter Rimelighed har samme først staaet der, hvor Capel-Bakken er, og Elve-Bredden da var, men er siden da Elven tog sig et andet Løb, forflyttet til det Sted, man kalder Helgahuus, hvor Elve-Bredden nu er. I et gammelt Pergament Brev af 1631 tales om dette Helgahuus, som et Sted der laae ved Elven og havde et hosliggende Fiskerie, og tillige om et saa kaldet Strengehuus, der ei har ligget langt derfra.

Hva den nu værende Hougs Kirke angaaer, da har jeg tilforn erindret, at den har hedt St. Petri Kirke, og har havt 2de Nøgler malede over Taarn-Døren. Der siges og at Kirkens Model skal være kommen fra Rom, og indviet af Paven, som min Svigerfader Sal. Professor Grave melder i sit oftommeldte lidet Skrift *Prisca & nova Egerana*, hvor dette tilføies, at en saadan Kirke Model giort af Kaaber og rigelig forgyldet, blev funden, da man vilde reparere Vattenaas Kirke i Sigdal, og siden foræret til det Danske Selskab.

Paa Gaarden Ryg fandtes i hans Tid et Pergament-Brev af 1309, som begynder saaledes: Jeg Svend Rejersen, Biskopens Vicarius paa Eikar *), hvoraf sees, at Biskopen i Opslo har været Sognepræst til Eger, og der holdt en Vicarius til at forrette Tienesten og oppebære Indkomsterne, maaskee og at lære Theologien og dømme i Ægteskabs Sager i forommeldte Capitel. Samme Tid skal Grændserne omkring hele Eger være fastsatte af 4 Biskopelige Commissarier (Bøndernes sige Bisper) og Grændse-Stene

*) I nysommeldte velskrevne og meget læselige Pergament-Brev af 1631, tilhørende Hr. Hofgaard, som Eier af Gaarden Hoen, meldes om en Svend Rolffsen, Vicarius paa Hou, som 1388 var tilstæde på almindelig Steffnestue for Joen, Bisp i Oslo. Er dette den samme som forbemeldte Svend Reyersen, maae hans Navn og tillige Aarstallet 1309, være urigtig læste. I samme Brev heder det, at 1299 skienkede en ved Navn Amund Hellesen Hoff, et Sted kaldet Fossen (nu Qværne), til Halffuor Thoresen, Korsbroder i Oslo, som da atte Hous Kirke, eller til de Præster, som Hous Kirke bliver eigende, hver efter anden, hvoraf sees at Hougs Kirke da var bygt, og allerede med Donation begavet.

satte i alle Sognets Kanter. Capellanen Hr. Budde fandt og virkelig ved sin Omvandring for Kartets Skyld, Grændse-Mærker udhuggede i Klipperne. Man berettede ham og, at der paa Grændserne imellem Eger og Flesberg skulde være en Steen med udhugget Skrift, som ingen kunde læse, skjønt Nattens Tilnærmelse og det slemme Veir gjorde ham det umueligt at komme derhen. Er dette saa, kan det dog vel ikke være andet end Sognemærker. Paa samme Tid har og det rige Laxe-Fiskerie ved Døvig hørt Opslo Bispestoel til, men er siden ved Reformationen lagt under Kronen og kaldes nu Kongs-Fiske, som allerede § 20 er sagt. Fra dette nu omtalte Vicariat synes det, at den gamle Biske-eller Chor-Kaabe skriver sig, som tilforn har ligget her i Kirken. Den var af rødt Fløiel kunstig med Guld i Billeder broderet, og skjønt meget forfalden, dog saadan, at da den blev foreviist Kong Frid. 5 Høilovl. Ihukommelse, ved hans Reise her igiennem 1749, satte den saavel Kongen som Ministerne i Forundring, dog skal den tilforn have været langt prægtigere, førend de Svendske paa deres Streiferier i K. Frid. den 2dens Tid, berøvede den sin fornemste Prydelse af kostbare Stene, Perler og Guldhager. Da den nu ikke er mere at finde, har nok nogen af Kirkens seneste Eiere, ladet den gaae igiennem Ilden for at luttres.

Af gamle Forskandsninger findes her endeel, saasom paa Gunildrud-Kollen i Fiskum Sogn, og Ristved-Kollen i Hougs Sogn i en Bygd kaldet Bingen, som er Sognets øverste Grændse mod Nummedal. Den første ligger paa Siden af et Field omtrent 4000 Skridt fra Ekern-Vandet, og seer ud som en

Skandse sammenbragt af umaadelige store Stene. Den andet kaldet Slottet i Bingen, som jeg selv har besøgt, ligger paa en steil og maadelig Høi eller Bierg, kaldet Ristvedt-Kollen, og bestaaer af 2 Forskandsninger eller Brystværn, en et aStykke nedenfor Høiens Overflade, den anden paa Overfladen selv, men indtager dog kun de Sider, som nedenfra ere meest tilgængelige, hvilke man altsaa ved dette Brystværn har villet befæste. De bestaae begge af løse sammenlagte Stene, som en Karl vel kan løfte, og har tilforn nok været høiere end nu, da de neppe naae et Menneske til Beltet. Ellers blev i Sal. Hr. Graves Tid fundet nedenfor denne Høi en Ring-Brynie, bestaaende af sammenlængede Jern-Ringe 3 og 3 i hinanden, hvoraf et Stykke endnu skal sees paa Gaarden Ristved, det øvrige og meeste blev sendt til Kiøbenhavn at forvares i et Raritet-Cabinet. Saavidt man kan slutte, er alt dette Levninger af de saa kaldte Bingsherrer, som Almuen efter de Gamles Beretning, endnu giøre sig høie Tanker om. I sær skal de have været meget rige, saa de endog have beslaaet deres Heste med Sølv-Skoe, de skal og have havt den Mynidghed, at der ei maatte ringes til Gudstienesten paa Houg, førend de vare komne til Kirke. Sagen er nok, at de have fundet Sølv i det her beliggende Holte-Field, hvor der i de ældste Tider har været Sølv-Gruber, som jeg tilforn § 6 har viist, og hvor endnu sees Gruber, som endog i de nyere Tider har været drevne og for faa Aar siden indstillede. En Jern-Lænke 70 Alen lang, og af samme Beskaffenhed, som de der bruges ved Grube-Arbeide, er for 50 Aar siden funden paa Gaarden Holte, hvilket alt

giver stærk Formodning om de Gamles Berg-Arbeide i Bingen, længe før Sølv-Værkets Opdagelse paa Kongsberg, hvorom allerede er meldt § 6. For Resten synes det, som her berettes om Bingsherrerne, at bære Præg af det selv samme, som Hr. Deichman efter de Gamles Beretning skriver om Garperne *), at de dreve Sølv-Gruber i Luxefieldet, med videre. See Kiøbenh. Selsk. Skrifter XI. Tom. S.170.

Til de Gamles Bygninger kan man og henregne de her saa kaldte Troyborge **), hvoraf sees kienkelige Levninger ved Bragnæs, Hougsund, Kongsberg o.s.v. De skal, som man siger, have Navn af Staden Troja, og have egentlig været af Steen indhegnede Jerngange, saaledes indrettet, at naar man 12 Gange havde gaaet om i en Cirkel, og imidlertid ofte havde været nær ved Omkredsen, kom man omsider ind i Middelpunkten, hvorfra man maatte vende samme Vei tilbage, for at slippe ud. Om de hav eværet indrettede blot for Lyst, eller for at have der et Slags Retirade, er mig ubekjendt, ikke heller veed jeg, at noget saadant Nordenfields har været i Brug.

Til mærkværdige Steder kan først henregnes 3de her værende Dorper eller Flekke, som ere: 1) Vestfossen, hvis Situation og Beliggenhed allerede er beskrevet § 4. Den deles ved det der igiennem løbende Vandfald eller Foss i 2 Dele, som sammenføies ved en skøn Træe-Broe, og har 12 Qvantum-Saver, eller Sav-Værker, hvorpaa aarlig skiæres henved

*) *En Garpe betyder en riig og mægtig Mand, følgelig svarer til det Navn Bingsherrer eller Herrer i Bingen. See Kiøb. Selsk. Skrifter 7de Tom S.283.*

**) *Slige Steder kalder man og Troyborg Slot, item sletten Slottet.*

300.000 Bræder og Planker. Derved ernæres foruden de, som bringe Sav-Tømmeret frem, 1 Saugd-Foged, 12 Saug-Mestere, 24 Saug-Dreng, 2 Brugs-Smede, 12 Bordførere, 24 Tømmerdragere, (som dog boe i Hougsund,) og 4 Kull-Brændere, tilsammen 79 Familier. Her er og en Jern-Hammer under Hassel Jernværk, hvori 9 a 10 Smede arbeide, 2de Hollandske Gryn-og Sigte-Møller, foruden mange andre Møllebrug, som gjør Stedet nærsomt. Her boe derfor adskillige Haandværks-og Værtshuusfolk, af hvilke 4 ere privilegerede, desuden en heel Deel Royerter, som nære sig ved at roe Ladninger her-til fra Drammen. Over den Søe Ekern har Hr. General-Krigscommiss. Rasch, som Eier af Eidsfoss Jernværk 2de Jagter i Gang, som hente Malm og Proviant fra og Jern til Vestfossen, hvorfra det siden paa Baade indføres til Drammen. I alt boer her 550 Siæle. 2) Hougsund, hvor Færgestedet er og den sædvanlige Skyts-Station, beboer af foranmeldte 24 Tømmerdragere, som besørge Tømmerets Transport til Vestfossens Sav-Værker, desuden Haandværksfolk, Røyerte-Fiskere, Sund-eller Pram-Mænd, Værtshuusfolk og deslige, i alt henved 450 Siæle. 3) Skodtselven, som for Sav-Værker-nes Skyld ernærer 200 Mennesker. See derom tilforn § 4.

Hernæst fortiene visse fornemme Gaarde paa Eger med deres Beboeres Skiebne, at beskrives. Den første og fornemste er Semb, som og kaldtes Sedemb, eller maaskee rettere Sædheim (da Grunden er meget frugtbar), hvor de gamle Lehnsherrer have boet den Tid Eger var en Kongelig Forlehning. Den skal

først være eiet og beboet af Svend Basse, men da han, som Snorro Sturlesen *) bertetter, blev forviist Norge af K. Haagen 1370, faldt den i Kongens Hænder. Af Kong Christian den 4de blev den skienket til Hannibal Sehested, og da han maatte give den til kronen igien, blev den solgt til Gabriel Marsilius, af hvilken Oberstlieutnant Richelieu igien indløste den, hvorefter Gaarden med Godset, som i de første Tider skal have været meget stort og anseeligt, blev solgt og adspredt i mange Eieres Hænder. Som Sal. Hr. Garve skriver, skal adskillige Kongebreve være daterede paa Semb, og at Kongerne, især Kong Christian den 4de, virkelig en Tid maae have resideret der, eller taget der ind paa deres Reiser, maae sluttet af den Konge-Stoel, som før var at see i Hougs Kirke paa Pulpituet lige for Prædikestoelen, hvor K. Christian den 4des og Friderich den 3dies Chiffres endnu staae malede. Længer ind i Kirken sees gamle Malinger paa Lærred, som man forsikrer, at samme Konge-Stoel tilforn var beklædt med. Paa Horgen, tæt ved Sembs Hovedgaard, har tilforn boet en Frue, bekiendt af det Navn Guro Green, hvis balsamerede Legeme ved Liigkistens Forraadnelse var kommet til at staae i Sacristiet og fra et Sted til et andet blev henslængt, indtil det blev nedlagt i et af Gravstæderne i Kirken, hvor det endnu er at see. 2) Fossesholm, tilforn kaldet slet hen Foss, som det ofte endnu heder i daglig Tale, var en Tid beboet af Peder Hansen Basse, Høvidsmand paa Aggerhuus, som døde 1551, siuden af Hans Pedersen Basse, hans Søn, som

*) *See den midlere Edition S. 789.*

var Norges Riges Cantzler og døde 1602 *). Hans 2de Fruer vare Else Gyldenstjerne og Anna Skin- kel. En Søn af ham igien, ved Navn Friderich Hansen, har og beboet Fossesholm og døde 1616, hvilket altsammen sees af Sølv-Pladerne paa deres Liigkister, som 1728 af Kirkens da værende Eier, Commerce-Raad Lars Moss, bleve fæstede til en Tavle, som endnu hænger i Choret af Houugs Kirke. Siden har Kongel. Befalingsmand over Eger Lehn, Hans Lange, beboet Gaarden, indtil den med Semb og mere Gods blev pantsat til de Herrer Marcellis, som betiente sig imidlertid af visse Forpagtere, blant andre af Christian Wiinschiench, som i mange Aar beboede Gaarden. 1675, blev den af Høists. K. Christian den 5te skiødet til Baron Constantin von Marcellis. Af ham købte Justice-Raad Giord Andersen og Jørgen Poulsen hver sin halve Deel 1697. Jørgen Poulsens Deel købte siden Gabriel von Cappelen, og endelig fik hans Søn Hr. Etats-Raad v.Cappelen begge Dele igien samlede 1762. og 63, har og siden sat Gaarden med Godset i skiøn Stand, bygget Husene med Ladegaardene saa godt som af nye, samt indrettet et skiønt Vandspring midt i Gaarden med en nyttig Fiske-Kumme og bygt derover en anseelig Bygning med Taarne og Klokke eller Time-Viser, som tilsammen har kostet 14 a 1500 Rdlr. Førænd jeg forlader Fossesholm, maae jeg

*) *Ved hvad Anledning han blev Cantzler 1591, viser B.Holberg i Dannem. R. Hist. 2 S.548. Sammesteds vises Forskiellen imellem de Norske og Danske Bassers Vaaben, bestaaende deri, at de første førte 2 røde Vederhorne, de sidste et Vild-Svinehoved, begge i Sølv-Skiold.*

endnu erindre dette, at den i den 7 Aars Feide under Kong Friderich den 2den, (følgelig i Hans Basses Tid,) blev beskudt af de Svenske, som de i de gamle Bygninger siddende Kugler tydelig viiste, førend de bleve ombyggede og satte i den Stand, de nu ere. Gaarden har ellers en smuk Beliggenhed ved Enden af Fiskum-Vandet og Vandfaldet Vestfossen, og er inden-og udentil gandske anseelig. 3) Skielbred Herregaard har i gamle Dage tilhørt Hartvig Hvidtfeldt til Kammer-Gaard, hvis Frue var Bente Schack til Skielbred. Deres Datter Margrethe Hvidtfeldt til Skielbred, som var givt med Thomas Dyre til Sundsby i Bahuslen, har gjort sig berømt ved at give de Herregaarde Aabye og Sundbye til den studerende Ungdom ved Giøthaborgs Gymnasium, som sees af Oedmans Bahuslehns Beskrivning S.196. Medens Hartvig Hvidtfeldt beboede Gaarden, drev han et Sølv-Værk, hvoraf Gruberne endnu skal sees i Gaardens Sæter-Marker, hvorom ogsaa Hr. Deichman melder i sin Beskrivelse over Kongsbergs Sølv-Værk, Kiøbenh. Selsk. Skrifter Tom.XI. Nu beboes den kun af Bønder. 4) Ulveland har ligeledes en Tid havt adelige Beboere, hvorom jeg dog ingen vis Underretning har kunnet indhente. I de senere Tider veed man, at Stiftsamtmand Tonsberg medens han boede ved Drammen, har brugt den til Avl- og Lyst-Gaard. Nu beboes den ligesom Skielbred af Bønder. Sognet har ellers i forrige Tider ikke havt Mangel paa adelige Familier og Standspersoner, som der have opholdt sig, og af dem have de fornemste Bønder-Gaarde en Tid været beboede. Saaledes har paa Gaarden Steenshorn boet en Langhorn,

paa Wolstad en Gienheimer, som skal have faaet Kongelig Tilladelse, at lægge en Bom over den forbi-flydende Elv, og tage Bom-Penge af alle forbireisende til og fra Vestfossen, hvoraf et Stykke Mark, som ligger derhos endnu bær Navn Bomengen.

Næst efter Standspersonerne følger nu en Fortegnelse over Kaldets Præster, som den residerende Capellan Hr. Smith har gjort sig Umage med at samle, fornemmelig af de Inscriptioner, som findes paa Prædikestolen i Hougs Kirke, og til Efterkommernes Efterretning ladet male paa en Tavle, som staaer i Choret. Her er Fortegnelsen:

Hr. Lars Christophersen, 1552, var Præst i 50 Aar.

Hr. Niels Larsen, 1602, Religions-Provst i 4 1/2 Aar.

Hr. Lars Jørgensen, 1631.

Hr. Svend Pedersen, 1652.

Hr. Didrich Thomæsøn Bang, 1682.

Hr. Niels Christophersen Hoen, Capellan i Kaldet

22 Aar, Sognepræst 1704.

Hr. Peder Anchersen, 1720, tilforn Skibspræst.

Hr. Christian Grave, Skibspræst 1730, Capellan

paa Moss 1732, 3die Præst i Christiania 1747, Sognepræst til Eger og Profess. Antiquitat. patriæ 1749.

Hr. Peder Jespersen Nyrop, Sognepræst til Nedrehoug 1742, Provst over Ringerige, Hadeland og Hallingdal 1749, Sognepræst til Eger 1763.

Hr. Lorentz Schnitler, Missionair i Wepsen 1751, Sognepræst til Nettet 1755, Sognepræst til Inderøen 1765, Provst i Vester-Indherred 1771, Sognepræst til Eger 1773, døde den 22de Julii 1778.

Her maae jeg tilføie dette: 1) at Hr. Didrich Thomæsøn Bang, efter Formodning, har været en Søn af Profess. Thomas Bang i Kiøbenhavn, som jeg slutter, deels af Navnet, deels deraf, at han, ligesom bemeldte Profess. Bang, og flere i den Familie, var undertiden anfaldet af en Forrykkelse i Hiernen. Han skal ellers have været en god Mand og døde i Fiskum Kirke, da han der skulde forrette Tieneste. 2) I Hr. Niels Hoens Tid blev Præstegaarden beboet og dreven af Capellanen Hr. Andreas Wulfsberg, som var en god Agerdyrker, og satte Gaarden i skøn Stand, som og i Hr. Anchersens Tid blev vedligeholdt, men er siden efterhaanden forringet igien. 3) Hr. Peder Anchersen havde været Skibspræst under Tordenskiold, og var en streng Mand, som undertiden udviklede sig i Processer, men derhos nidkiær og redelig. Han forefandt Menigheden i et halvt Barbarie, da Faa kunde læse i en Bog, Psalme Bøger vente Nogle forkeert i Kirken, og saa videre; men ved utrættelig Flid i Catechisation med Unge og Gamle, bragte han dem til bedre Begreb og Orden, som Almuen selv tilstaaer, og nu bedre end da paaskiønner *). 4) Hr. Christian Grave, min Svigerfader, strandede med et China-Skib, hvorpaa han var Præst, ved Hetland, og fik derved Anledning i nogen Tid at opholde sig

*) Som mig af adskillige er bleven berettet, skal Hr. Aal paa Modum, Hr. Bertelsen i Flesberg, og maaskee flere, have fundet disse Menigheder i samme Vankundighed og Uorden; de siges og ligesom Hr. Anchersen at have gjort sig meget fortiente ved deres Forbedring i Kundskab og Levnet, hvoraf sees Menighedernes slette Tilstand i disse Egne paa en Tid, da man kunde have ventet bedre Oplysning og Christendom.

ved Acadmiet i Oxford; udgav ved K. Friderich den 5tes Høilovl. Ihukommelse, hans Reise her igiennem til Kongsberg, (da Høistbemeldte Konge tillige holdt Taffel i Præstegaarden,) et Lykønskings-Vers, kaldet Prisca & nova Egerana, eller Velkomst og Afskheed til og fra Eger u., som oplyser dette Steds Antiquiteter, og blev samme Tid Profess. Antiquvit.

Patriæ, gjorde sig og megen Umage for Glas-Pustetriets Opkomst, som da paa Præstegaarden blev oprettet, skjønt Præstegaardens Skov blev derved meget medtaget. 5) Hr. Nyrop har især gjort sig bekiendt af Retskaffenhed og et Exemplarisk Levnet.

Til Egers naturlige Tildragelser kan henregnes, hvad jeg nyelig efter de Gamles Beretning har meldt om Egnens Oversvømmelse af Elven, og dens paafølgende Udtørrelse, ved hvilken Anledning Kirken skal være forflyttet fra Berg til Houg. At en saadan Oversvømmelse virkelig engang har truffet Præstegaarden, kan rimelig sluttes deraf, at Grunder, hvor hvor Oversvømmelse skal være skeet, dels er meget sandig og plat, dels sumpig, hvor Vandet synes at have standset og gjort en liden Søe. Ved det Præstegaardens gamle Grund og Eiendom blev oversvømmet og gjort ubrugelig, skal det efter Beretning være skeet, at den Deel, som ligger paa hin Side Elven og kaldes Præsteager, er lagt dertil for at erstatte det ved Oversvømmelsen lidte Tab, hvorved Præstegaarden er bleven forøget med et stort Stykke frugtbar Jord, men har tillige ved denne nye Accession, faaet en alt for vidtløftig Strækning, for at kunne dyrkes, som den burde, efter det jeg allerede § 13 har viist. Hvilke Forandringer Efterkommerne ville opleve, kan man ikke

med Vished vide; men da Præstegaardens Gaardsrum synes huul under, som maae sluttes af den hule Lyd der fornemmes, saa ofte man gaaer eller tramper stærkt derpaa, der og nedenfor samme Grund ved Elven i en kort Distance af 1 til 2 Bøsseskud, kommer 20 a 30 Vand-Aarer udspringendek, og det af en Sandbakke, som har Leer i Grunden, kan man have Aarsag at frygte for et Jordfald, hvorved ikke alene Præstegaardens Huse, men og Kirken vilde staae Fare for at gaae i Løbet. Denne Formodning stadfæstes deraf, at andre Steder ved Elve-Bredden, hvor de største Jordfald skeer, saasom ved Sand og Hage, der ere lige saadanne Vand-Aarer i Grunden som her. See derom § 4.2. Efter Hr. Deichmans Beretning, Kiøbenh. Selsk. Skrifter XI Side 173 skal 1623 den 24de Martii, gandske nyelig for Opdagelsen af Kongsberg Sølv-Værk et hæftig Jordskielv være fornummet i denne Egn, og efter hans Formodning skal derved meget af den Ertz være løsrevet, som siden blev opdaget. Af en gammel Bog, kaldet Geologia Norvegica, skreven af Michel Pedersen Escholt, og trykt i Christiania 1657 *), sees, at et merkeloigt Jordskielv indtraf den 24de April 1657, som strækkede sig imellem Norden og Sonden, af Østerdalen, Sollør, Hedemarken, Toten, Valders, Ringerige, Øvre-og Nedre Romerige, saa langs ned ad Landet og All-Vigen igiennem mod Bahuus over 40 Mile, item fra de Svenske Grændser, som ligge Østen for Norge,

*) Den er mig foræret af Hr. Justits-Raad Essendrop, og gaaer ud paa at vise Jordskielvs naturlige Aarsager og Betydninger, hvilke sidste Autor søger med adskillige Exempler af Historien at oplyse og stadfæste.

alt indtil Lindesnæs henved 40 Mile, men gjorde ingen Skade. Et senere Jordskiel skal have forarsaget den Sprække, som sees i Muren i Sacristiet ved Hous Kirke. Paa Ulvelandsbakken henved Hassl-Værket, fornemmes hver Vinter en Jord-Rystelse, som kommer af en hosliggende Myr, hvori Isen brister med stærkt Knald og Rystelse. I samme Myr opspringer en stor Mængde Suurbrøndsvand, som uden Tvivl ved sine elastiske og varme Dampe forarsager Isens Sønderbristelse og den dermed følgende Jordbævning.

Paa Eger skal efter de Gamles Beretning ofte være fundet Penge i Jorden. I Sal. Hr. Graves Tid fandtes paa en til Præstegaarden henhørende Plads Braaten, en stor Guld-Ring, som bemeldte Hr. Grave stedse siden bar paa sin Tommelfinger, foruden endeel Myndter, af hvilke en Deel blev nedsendt til Kiøbenhavn, hvilket alt skal være fundet i en Ager, liggende i en Leer-Krukke. Paa Gaarden Mælum paa Modum, tæt ved Egers Grændser, har man ligeledes i en Ager og tæt ved en Mødding fundet 3 Romerske Sølv-Mynter, som jeg selv har havt i Hænde. Den største af Vidde som et 12 Skillings Stykke, har paa den ene Sider Keiser Gordiania Hoved med Omskrift: Imp.Cæs.M.Ant.Gordianus Augustus, paa den anden, en Gudinde med en Vægtskaal i den høire og et Overflødigheds-Horn i den anden Haand, derom i Randen Æqvitas Augusta. Den 2den som en Dansk 8 Skilling, men tykkere, har paa den ene Side den Omskrift: Imp. Gordianus Pius, Felix Aug., paa den anden, en Gudinde i en Fodsid Klædning, med en Mercurii Stav og et cornu

copiæ. Deromkring læses: Felicitas Temporum. I Jacobæi Mus. Reg. ansees Gordiani Fader og Søns Myndter for rare, og disse findes der ikke anførte- Den 3die, som en 2 Skilling, men dobbelt saa tyk, har paa den ene Side Augusti Hoved med Laurbær-Krands, og i Randen følgende Omskrift: Cæsar. Augustus. Divi.F.Pater.Patriæ. Paa hin Side 2 Figurer med Kapper, som staae hos 2de Skiolde med et Spyd, et Offer-Fad og Feldt-Basune. Deromkring læses: Cl.Cæsar.Augusti.F.Cos.Design.Prin.Juvent. Denne sidste Myndt har ligesom af Rust fortærede Huller, og synes at bestaae af Kobber med Sølv udenpaa. Blant Numismata Romana argentea Augusti, i Jacob.Musæum er denne den 18de.

Blant Forfædrenes ældste Bedrifter i Snorro Sturlesens Krønike finder jeg Eger ikke engang nævnt, ikke heller noget andet bekiendt Sted, inden for sammes Circumference, uagtet der dog paa endeel Steder tales om Drammen (der kaldet Drafven) blant andet, at man igiennem Drammens-eller Eger-Elv har seilet med Skibe. og siden trækket dem op til det Vand Ranud *), nu Randsfjorden, hvoraf jeg slutter, at denne Egn har i de Dage deels været oversvømmet, deels begroet med Skov, og ikke synderlig beboet, førend Sav-og Berg-Værkerne komme i Gang.

Af senere Tildragelser, især Krigs-Bedrifter, veed man ikke heller noget betydeligt at fortælle, dette ene undtaget, at de Svenske, uden Tvivl i den 7 Aars Feide unber kong Friderich den 2den, streifede om i denne Egn, og ei alene berøvede den kostbare Chor-

Kaabe i Hougs Kirke sin fornemste Prydelse, men til-
lige beskiøde Fossesholm, ved at plante Stykker paa en
tvert deraf paa hin Side Vandet beliggende Høi, som
deraf kaldes Smellehoug. Anføreren paa de Sven-
skes Side skal have hedt Mons Svale, og paa de
Norskens Side skal een ved Navn Krabbe have ført
Krigen, hvoraf det Ordsprog skal være kommen, at
kalde enhver Støien og Allarm for Krabbe-Krigen, som
her endnu er brugeligt. At en saadan Svensk Trop,
som man siger paa Tilbagemarschen, har været nedsablet
paa et Sted kaldet Sand-Dalen ikke langt fra Færge-
stedet Hougsund, bekræftes ikke alene efter gammel
Beretning, men og af de mange Menneske-Been,
som man ikke længe siden har fundet der; men om
dette er skeet i forbemeldte Krabbe-Krig, eller i en
senere Attaqve, som i den saa kaldte Gyldenløvs Krig
skal være orefalden imellem de Norske og Svenske
just ved forbemeldte Færgested, har jeg ikke kundet faae
nogen tilstrækkelig Oplysning om. Dog synes det
første rimeligst.